

**Een verkennend/karterend
inventariserend veldonderzoek door
middel van boringen aan de Kerkstraat
21–23 te Haren (G)**

A.J. Wullink

ARC-Rapporten 2011-51

Geldermalsen
2012
ISSN 1574-6887

Colofon

Een verkennend/karterend inventariserend veldonderzoek door middel van boringen aan de Kerkstraat 21–23 te Haren (G)

ARC-Rapporten 2011-51
ARC-Projectcode 2012/126

Tekst
A.J. Wullink
Afbeeldingen
A.J. Wullink
Redactie
A.J. Wullink

Versie 1.1, 26 april 2012

Autorisatie — C.G. Koopstra

Uitgegeven door
ARC bv
Postbus 41018
9701 CA Groningen

Beheer en plaats van documentatie
ARC bv

ISSN 1574-6887

Geldermalsen, 2012

Een recente lijst van de ARC-Rapporten is te vinden op www.arcbv.nl

Inhoud

1 Inleiding	4
1.1 Aanleiding tot het onderzoek	4
1.2 Huidige en toekomstige situatie	4
1.3 Voorgaand onderzoek	4
1.4 Doel	5
1.5 Werkwijze	5
2 Resultaten inventariserend veldonderzoek	6
3 Conclusies en aanbevelingen	7
Bijlagen	10

Projectgegevens

Projectnaam	Haren, Kerkstraat
Projectcode	2012/126
CIS-code	51.515
Projectleider	Drs. A.J. Wullink
Contact	0345-620101, a.j.wullink@arcbv.nl
Opdrachtgever	Domia Projecten BV, dhr. J. Niemeijer
Contact	06-14030707, jn@domia.nl
Bevoegde overheid	Gemeente Haren
Contact	050-5339911
Toetsing	Libau, drs. J. Molema
Contact	050-3126545, j.molema@libau.nl

Locatiegegevens

Toponiem	Kerkstraat 21-23
Plaats	Haren
Gemeente	Haren
Provincie	Groningen
Kaartblad	07D
RD-coördinaten	236.490/576.850
Oppervlakte	ca. 125 m ²

Resultaten

Aardwetenschappelijke waarden	Grondmorene met dik eerddek
Archeologische waarden	Geen archeologische waarden.
Historische waarden	In historische dorpskern, geen bebouwing sinds 1832.
Archeologische verwachting	Hoge verwachting voor alle periodes.
Resultaat	eerddek op grondmorene, deels verstoord. Geen archeologische indicatoren.
Aanbeveling	Geen vervolg, vrijgeven

Afbeelding 1. Topografische kaart van de onderzoekslocatie (blauwe cirkel) en omgeving, voorzien van RD-coördinaten. Bron: Topografische Dienst Nederland.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding tot het onderzoek

In opdracht van Domia Projecten bv. heeft Archaeological Research & Consultancy (ARC bv) een inventariserend veldonderzoek door middel van boringen uitgevoerd op een locatie aan de Kerkstraat in Haren.

Aanleiding voor dit onderzoek vormt de herontwikkeling van de locatie. Conform de Wet op de archeologische monumentenzorg (Wamz) dient het plangebied eerst te worden onderzocht op de aanwezigheid van archeologische waarden.

Het veldonderzoek is uitgevoerd op 18 april 2012 door drs. A.J. Wullink. Het archeologisch onderzoek is uitgevoerd conform de eisen die gesteld worden in de Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie (KNA versie 3.2).¹

1.2 Huidige en toekomstige situatie

De ontwikkelingslocatie Kerkstraat 21–23 ligt in het centrum van Haren. aan de achterzijde grenst de locatie aan de Oude Hoflaan en het Oldenhof. Op de locatie zijn een tweetal winkelpanden met daarachter loodsen aanwezig. Deze panden zullen worden gesloopt en worden vervangen door een appartementencomplex met parkeerkelder. De parkeerkelder zal tot 4 m –mv worden aangelegd.

De totale ontwikkelingslocatie heeft een oppervlakte van circa 1200 m². Hiervan is circa 125 m², grenzend aan de Oude Hoflaan en het Oudenhof niet bebouwd. Dit onbebouwde deel is het onderwerp van onderhavig onderzoek. Deze strook van circa 5 m breed en 25 m lang is deels verhard met tegels, deels met klinkers, deel begroeid met struiken en bomen en deels met gras.

De ligging van de locatie is weergegeven in afbeeldingen 1 en 2. De maaiveldhoogte is circa 5,7 m +NAP.

1.3 Voorgaand onderzoek

In maart 2012 is door Libau uit Groningen een bureau-onderzoek uitgevoerd voor de onderzoekslocatie (Van der Mei 2012).

Volgens dit onderzoek ligt Haren op de Hondsrug; in de ondergrond wordt grondmorene met daarop dekzand verwacht, waarin zich een hoge enkeerdgrond of laarpodzol heeft ontwikkeld. In de omgeving van de locatie zijn een aantal monumentterreinen met sporen uit de Late Middeleeuwen/Nieuwe Tijd aanwezig. Waarnemingen in de omgeving duiden op bewoning sinds het Neolithicum. Aan het begin van de 19e eeuw is er langs de Kerkstraat bebouwing aanwezig. Het te onderzoeken deel van de locatie is in gebruik als tuin en bouwland. De huidige bebouwing dateert uit het begin van de 20e eeuw. De archeologische verwachting is hoog;

¹De inhoud van de KNA kan worden geraadpleegd op www.sikb.nl.

enerzijds door de ligging in de historische dorpskern (noordzijde), anderzijds door de ligging op een es (zuidzijde). In principe kunnen resten uit alle periodes worden verwacht.

Libau stelt dat de bodem ter plaatse van de huidige bebouwing verstoord zal zijn. Het onbebouwde (en hier te onderzoeken) deel is waarschijnlijk niet verstoord en moet worden onderzocht door middel van een verkennend/karterend booronderzoek.

1.4 Doel

Het inventariserend veldonderzoek (IVO) dient ertoe het in het bureau-onderzoek voorgestelde verwachtingsmodel te verifiëren en met veldwaarnemingen te completeren. Het IVO bestaat uit drie stappen: verkennend, karterend en waarde-rend onderzoek. Onderhavig onderzoek is uitgevoerd als een verkennend/karterend booronderzoek. Het onderzoek heeft enerzijds tot doel om vast te stellen wat de bodemopbouw en mate van verstoring is en anderzijds op er archeologische resten aanwezig zijn.

1.5 Werkwijze

Libau heeft geadviseerd om voor het onderzoek zes boringen te plaatsen. Gezien het zeer beperkte oppervlak van de locatie en de beperkte toegankelijkheid, zijn in eerste instantie drie boringen geplaatst. Op het zuidelijke deel zijn uiteindelijk twee aanvullende boringen geplaatst. Voor de boringen is gebruik gemaakt van een edelman met een diameter van 7 cm. De boringen zijn doorgezet tot maximaal 2 m –mv.

De bodemopbouw is beschreven volgens de Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode (Bosch 2005). Het opgeboorde materiaal is in het veld doorzocht op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals aardewerkfragmenten, houtskool, fosfaatvlekken, vuursteen, natuursteen, verbrand leem en bot. Er is geen oppervlaktekartering uitgevoerd.

2 Resultaten inventariserend veldonderzoek

De locatie van de boorpunten zijn weergegeven in afbeeldingen 2, de resultaten in bijlage 1.

In boringen 2 en 3 is de het bodemprofiel min of meer onverstoord. Hier is een 60 cm dikke eerdlaag (Aap-horizont) bestaande uit matig siltig zand aangetroffen. De eerdlaag bevat recent glas, steenkool, baksteen en grind. Onder de eerdlaag ligt het oorspronkelijke moedermateriaal, oranje bruine tot grijsbruine, grofzandige leem. Dit zijn subglaciale afzettingen (grondmorene) uit het Saalien. In boring 3 ligt op de eerdlaag nog een pakket stabilisatiezand.

In boring 1 is onder de 60 cm dikke eerdlaag ook een pakket sterk zandige leem aangetroffen. In tegenstelling tot de het leempakket in boringen 2 en 3 is deze leem niet oranje- of grijsbruin, maar grijszwart. Bovendien bevat de laag grind, industrieel witgoed en baksteen; het pakket is overduidelijk geroerd. Op 110 cm –mv is de boring gestuit. In de hoop om deze verstoring in te perken, zijn twee extra boringen geplaatst. Boring vier vertoont nagenoeg het zelfde beeld: een zandig eerddek met daaronder een geroerde leemlaag. Deze boring stuitte eveneens op 110 cm –mv. Ook boring 5 vertoont dit beeld. Hier is vanaf 100 cm –mv echter een donkergrijs, zwak siltig zandpakket aanwezig. Dit zandpakket heeft een sterke oliegeur. Op 160 cm –mv stuitte de boring.

Afgezien van recent materiaal in de bouwvoor en de geroerde pakketten zijn er geen archeologische indicatoren aangetroffen.

3 Conclusies en aanbevelingen

Op het noordelijke deel van de onderzoekslocatie is de bodemopbouw intact. Hier is grondmorene met een eerddek aangetroffen. Voor zover er dekzand aanwezig is geweest, is dit opgenomen in het eerddek, dat zandiger is dan het onderliggende leempakket.

Op het zuidelijke deel is de bodem in subrecente tijden geroerd. Gezien de aanwezigheid van een olieverontreiniging, heeft hier mogelijk een olietank gelegen. Het zandpakket wijst er op dat deze tank waarschijnlijk is verwijderd, waarna het gat is opgevuld met zand en puin, waarop de boringen zijn gestuit.

Er zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen die duiden op de aanwezigheid van een archeologische vindplaats uit de periode Laat Paleolithicum – Late Middeleeuwen.

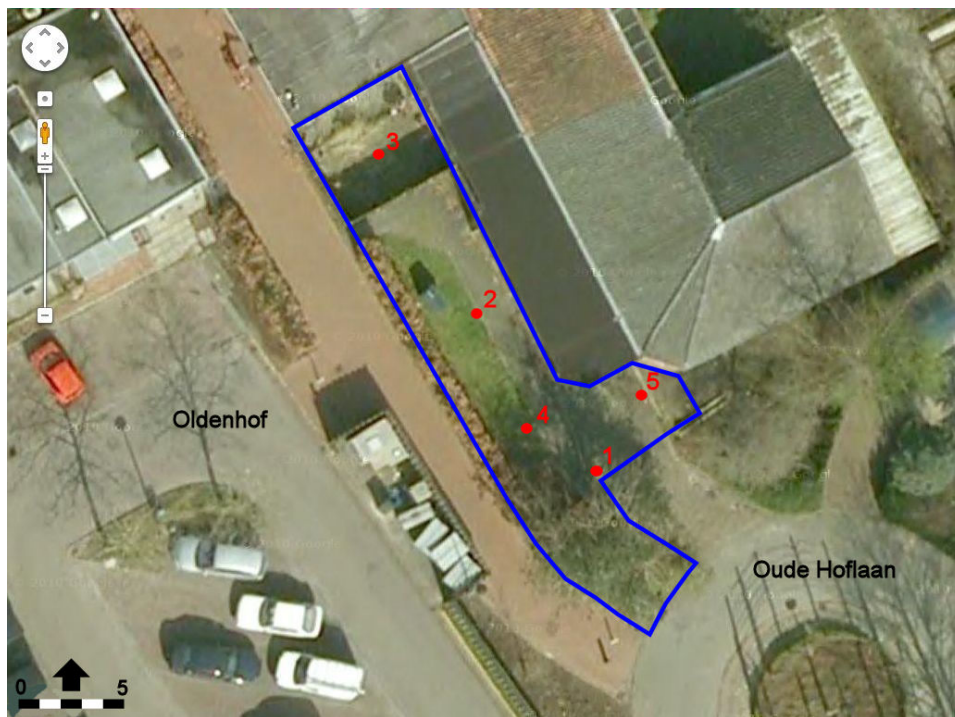
Alhoewel op het noordelijke, onverstoorde deel van de locatie nog resten van voor de aanleg van het eerddek zijn te verwachten, zijn hiervoor geen aanwijzingen aangetroffen. Daarom, en gezien het feit dat de locatie dermate klein is dat verder onderzoek nauwelijks wetenschappelijke meerwaarde heeft, wordt geadviseerd om de onderzoekslocatie vrij te geven.

Het is aan de bevoegde overheid, de gemeente Haren om de locatie definitief vrij te geven. De archeologische meldingsplicht conform art. 53 van de Wamz blijft in dit geval gewoon bestaan. Wanneer tijdens graafwerkzaamheden archeologische resten worden aangetroffen, dan dient dit onverwijld aan de bevoegde overheid gemeld te worden.

Als er vanuit de bevoegde overheid geen op- of aanmerkingen op deze rapportage komen, dan kan deze versie als de definitieve worden beschouwd.

Literatuur

- Berendsen, H.J.A., 2004. *De vorming van het land*. Assen (Fysische geografie van Nederland). 4e, geheel herziene druk.
- Bosch, J.H.A., 2005. *Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode. Op basis van de Standaard Boor Beschrijvingsmethode, versie 5.2*. Utrecht (TNO-rapport NITG 05-043-A).
- Brandt, R.W. et al. (red.), 1992. *ARCHIS. Archeologisch Basis Register, versie 1.0*. Amersfoort.
- Mei, N. van der, 2012. *Kerkstraat 21-23 te Haren (Gemeente Haren). Een archeologisch bureau-onderzoek*. Groningen.
- Mulder, E.F.J. de, M. C. Geluk, I.L. Ritsema, W. E. Westerhoff & T. E. Wong, 2003. *De ondergrond van Nederland*. Groningen/Houten.

Afbeelding 2. Boorpuntenkaart. Kaart: A.J. Wullink. Bron: maps.google.nl.

Bijlage 1 Boorstaten

Locatiebepaling	geschat, detailkaart 1:1000
Referentievlak	Normaal Amsterdams Peil
Maaiveldhoogtebepaling	geschat, hoogtekaart 1:10
Nauwkeurigheid maaiveldhoogte	50 cm

De volgende afkortingen worden in de boorstaten gebruikt.

grondsoort (onderdeel lithologie)		s2	matig siltig
L leem		s3	sterk siltig
Z zand		z3	sterk zandig
bijmengsel (onderdeel lithologie)			
s1 zwak siltig			

---

boring 1 *Boormethode: edelmanboring.*

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
60 Zs2	zwartbruin	geleidelijk	<i>Opmerkingen:</i> Geroerd; baksteen, steenkool, grind.
110 Lz3	grijszwart	gestaakt	<i>Opmerkingen:</i> Geroerd; grind, industrieel witgoed, steenkool.

boring 2 *Boormethode: edelmanboring.*

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
60 Zs2	zwartbruin	scherp	<i>Opmerkingen:</i> Aap-horizont; baksteen, grind, glas.
110 Lz3	oranjebruin	geleidelijk	<i>Opmerkingen:</i> C-horizont.
200 Lz3	grijsbruin	beëindigd	<i>Vlekken:</i> licht gevlekt, oranje. <i>Opmerkingen:</i> C-horizont; naar beneden zandiger.

boring 3 *Boormethode: edelmanboring.*

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
30 Zs1	geel	scherp	<i>Opmerkingen:</i> Stabilisatiezand.
90 Zs2	zwartbruin	scherp	<i>Opmerkingen:</i> Aap-horizont; aan top veel puin, grind.
110 Lz3	oranjebruin	geleidelijk	<i>Opmerkingen:</i> C-horizont.
150 Lz3	grijsbruin	beëindigd	<i>Vlekken:</i> matig gevlekt, oranje. <i>Opmerkingen:</i> C-horizont.

boring 4 *Boormethode: edelmanboring.*

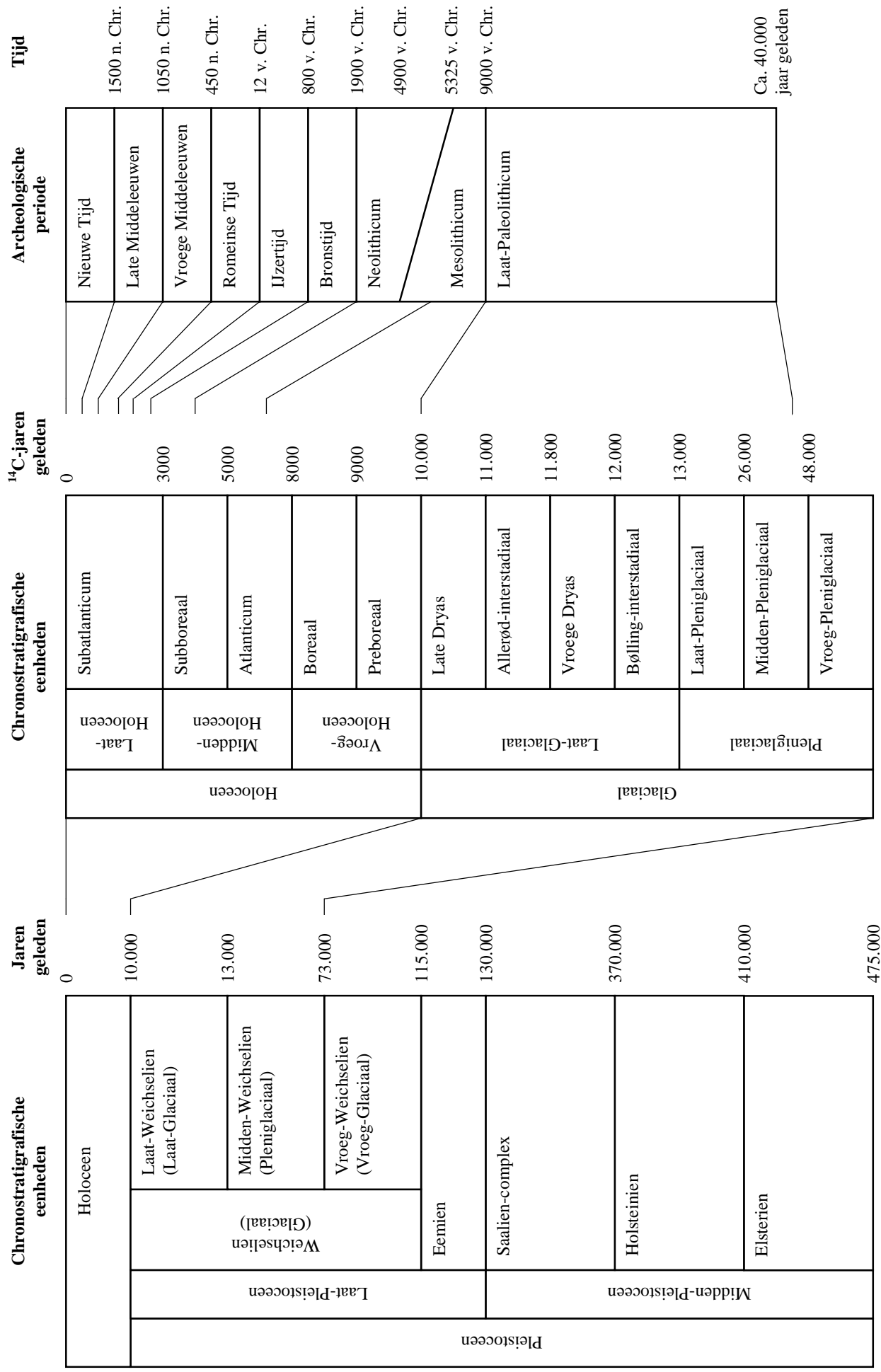
<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
50 Zs3	bruinzwart	scherp	<i>Opmerkingen:</i> Geroerd; baksteen, steenkool, grind.
110 Lz3	grijszwart	gestaakt	<i>Opmerkingen:</i> Gereerd, baksteen.

boring 5 *Boormethode: edelmanboring.*

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
70 Zs2	bruinzwart	geleidelijk	<i>Opmerkingen:</i> Geroerd; baksteen, sintel.
100 Lz3	grijszwart	scherp	<i>Opmerkingen:</i> Gereerd; baksteen, steenkool.
160 Zs1	donker grijs	gestaakt	<i>Opmerkingen:</i> aanvulzand, olielucht.

Bijlage 2. Een overzicht van geologische (chronostratigrafische) en archeologische periodes. Door: A.J. Wullink. Gebaseerd op: Brandt et al. 1992; De Mulder et al. 2003; Berendsen 2004.